

Εγκύκλιος Μητροπ. Μάνης Χρυσοστόμου: «Περί της λιτανεύσεως ή μη της εικόνας της Αγίας Τριάδος»

/ [Πεμπουσία](#)

Επειδή κατετέθη εις το Γραφείον μας ερωτήσεις σχετικῶς με το εἶναι ἢ ὄχι να λιτανεύεται ἡ εἰκόνα τῆς Ἁγίας Τριάδος , ὁ θεολογικὸς σύμβουλος τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως Μάνης καθηγητῆς τῆς Λειτουργικῆς τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν κ. Γ. Φίλιας, στὸν ὁποῖο θέσαμε τὸ παραπάνω ερώτημα, ἔδωκε τὴν παρακάτω ἀπάντησιν, τὴν ὁποῖαν καὶ προσυπογράφουμε.

Ο ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΤΗΣ
Ο ΜΑΝΗΣ ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΣ Γ΄

Η ΑΠΕΙΚΟΝΙΣΙΣ ΤΗΣ ΑΓΙΑΣ ΤΡΙΑΔΟΣ

§1 Η απεικόνισις της Αγίας Τριάδος είναι απότοκος της θεολογίας της Εκκλησίας και καταγράφει τις σχέσεις μεταξύ των τριών Προσώπων. Είναι γνωστόν ότι εις την Ορθόδοξον Εικονολογίαν επιτρεπτή είναι η απεικόνισις μόνον όσων είδαμεν και συνέβησαν ιστορικώς, των προφητικών οράσεων και συμβόλων του σαρκωθέντος Υιού και Λόγου του Θεού, της Θεοτόκου και των Αγίων.

Εις την Ορθόδοξον Εκκλησίαν η απεικόνισις του Πατρός και του Αγίου Πνεύματος είναι απαγορευμένες, επειδή η Αγία Γραφή απαγορεύει σε πολλά εδάφια τις απεικονίσεις της αόρατης Θεότητας¹. Σύμφωνα με την Ορθόδοξον Εκκλησίαν, η Ενσάρκωσις του Λόγου δίδει την δυνατότητα απεικονίσεως μόνον του Υιού, και μόνον κατά την ανθρωπίνην φύσιν Του. Με την πάροδο του χρόνου, κατά την τελευταίαν βυζαντινήν περίοδον και εξής, ήρχισε να υποστηρίζεται η άποψις ότι και ο άναρχος Πατήρ πρέπει να ζωγραφίζεται καθώς εφάνη εις τον προφήτην Δανιήλ ως «Παλαιός των Ημερών».

Η απεικόνισις του Αγίου Πνεύματος ως περιστεριού επιτρέπεται μόνον εις την εικόνα των Θεοφανείων, όπου το Άγιον Πνεύμα εμφανίστηκε «εν είδει περιστεράς». Επιτρέπεται, επίσης, η απεικόνισις της καθόδου του Αγίου Πνεύματος κατά την Πεντηκοστήν, όταν «διεμεριζόμεναι γλώσσαι ωσεί πυρός» ήλθον και εστάθησαν επάνω της κεφαλής των Αποστόλων (Πράξεις 2, 3).

§2 Εις την Ορθόδοξον Εκκλησίαν υπάρχουν δύο απεικονίσεις του συνόλου της Αγίας Τριάδος: η πρώτη είναι η παράστασις των τριών Αγγέλων και φέρει την επιγραφήν «Η Αγία Τριάς» ή «Η φιλοξενία του Αβραάμ». Η απεικόνισις αυτή της Αγίας Τριάδος είναι η παραδοσιακή και γενικώς η πλέον αποδεκτή.

Η δευτέρα απεικόνισις είναι η παράστασις των τριών Προσώπων της Αγίας Τριάδος, δηλαδή του Πατρός ως γέροντος με λευκά μαλλιά και γένια, του Υιού που εικονίζεται καθισμένος εις τα δεξιά Του και του Αγίου Πνεύματος με τη μορφήν περιστεράς να ίπταται ανάμεσά τους. Ο τύπος αυτός της απεικονίσεως της Αγίας Τριάδος μαρτυρείται (όπως προανεφέρθη) εις τους έσχατους βυζαντινούς και ιδιαιτέρως εις τους μεταβυζαντινούς χρόνους εξαιτίας δυτικής επιδράσεως.

Υπάρχει και μία τρίτη απεικόνισις, εις την οποίαν παρουσιάζεται ολόκληρη η Αγία Τριάς, χωρίς ωστόσο το αντικείμενον της εικόνας να αναφέρεται εις Αυτήν. Είναι η εικόνα της Βαπτίσεως του Κυρίου, που ίσως να είναι και η πλέον αντιπροσωπευτική της Αγίας Τριάδος.

§3 Να επιμείνομεν ειδικότερον περί της απεικονίσεως της Αγίας Τριάδος μέσω του γεγονότος της φιλοξενίας του Αβραάμ.

Διά το δόγμα της Αγίας Τριάδος, εκτός από τις ρητές μαρτυρίες της Καινής Διαθήκης, μαρτυρούνται και υπαινιγμοί εις την Παλαιάν Διαθήκην. Ένας από αυτούς είναι και η εμφάνισις του Θεού εις τον Αβραάμ υπό την μορφήν τριών ανδρών. Εις την Γένεσιν (18,1) αναφέρεται ότι ενώ ο Αβραάμ εκάθητο πλησίον της δρυός του Μαμβρή, όπου είχε κατασκηνώσει, τον επεσκέφθησαν τρεις άγνωστοι άνδρες. Ο Αβραάμ τους υπεδέχθη με εγκαρδιότητα και αγάπη, εν συνεχεία δε τους παρέθεσε πλούσιον γεύμα. Κατά την συζήτησιν οι άγνωστοι επισκέπται ανήγγειλαν εις τον Αβραάμ ότι η γυναίκα του, Σάρρα, θα αποκτήσει συντόμως παιδί, όπως και

έγινε.

Οι Πατέρες της Εκκλησίας εις το βιβλικόν αυτό γεγονός είδον μίαν προτύπωσιν του μυστηρίου της Αγίας Τριάδος, το οποίον απεκαλύφθη πλήρως εις την Καινήν Διαθήκην. Επειδή- εις την συνέχειαν της βιβλικής διηγήσεως- οι δύο από τους τρεις άνδρας εμφανίζονται ως Άγγελοι, επεκράτησε να εικονίζονται και οι τρεις με την αγγελικήν μορφήν. Παρόμοια εικόνα υπήρχε και ετιμάτο εις τους αρχαίους καιρούς εις τον τόπον, όπου έγινε η φιλοξενία του Αβραάμ κατά την μαρτυρίαν του Ευσεβίου Καισαρείας. Η υπεροχή του μέσου Αγγέλου επεκράτησε εις πολλές εικόνας της φιλοξενίας. Αυτό οφείλεται εις την ερμηνείαν, την οποίαν έδωσαν ορισμένοι Πατέρες της Εκκλησίας (Ιωάννης ο Χρυσόστομος, Ιωάννης ο Δαμασκηνός) εις το γεγονός.

Οι Πατέρες είδαν (εις το γεγονός της φιλοξενίας του Αβραάμ) την εμφάνισιν του Ιησού Χριστού συνοδευομένου υπό δύο Αγγέλων, ενώ άλλοι Πατέρες (Κύριλλος ο Αλεξανδρείας, Αμβρόσιος ο Μεδιολάνων) ερμήνευσαν την επίσκεψιν των τριών ανδρών ως προτύπωσιν ολοκλήρου της Αγίας Τριάδος. Είναι άξιον παρατηρήσεως, ότι ο μέσος Άγγελος όχι μόνον υπερέχει εις μέγεθος των δύο άλλων, αλλά είναι και ο μόνος που κρατά ειλητάριον. Αυτό αποτελεί χαρακτηριστικόν στοιχείον της εικονογραφίας του Χριστού, ήδη από τους πρώτους χριστιανικούς χρόνους· διά τούτο και υπεστηρίχθη ότι, επειδή μάλιστα έχει και ένσταυρον φωτοστέφανον, συμβολίζει τον Χριστόν ή κατ' άλλους τον Θεόν Πατέρα. Εις την δευτέραν περίπτωσιν (κατά την οποίαν οι Άγγελοι εικονίζονται ως ισοκέφαλοι, χωρίς δηλαδή διάκρισιν μεγέθους και άλλων χαρακτηριστικών), η εικόνα θέλει να δηλώσει την ισοτιμίαν των Προσώπων της Αγίας Τριάδος.

Η πατερική ερμηνεία της φιλοξενίας του Αβραάμ ως συμβολισμού της Αγίας Τριάδος επηρέασε και τα τροπάρια της Εκκλησίας μας. Έτσι, ένα τροπάριον της Κυριακής του Παραλύτου παρουσιάζει ωραιότατα τον συμβολισμόν: «Μέτοικος υπάρχων ο Αβραάμ, κατηξιώθη τυπικώς υποδέξασθαι, ενικόν μεν Κύριον εν τρισίν υποστάσεσιν, υπερούσιον, ανδρικός δε μορφώσεσιν» (Κανών Μεσονυκτικού, ωδή στ΄).

§4 Ας επιμείνομεν περισσότερο εις την θεολογικήν ερμηνείαν του γεγονότος της φιλοξενίας του Αβραάμ ως απεικονίσεως της Αγίας Τριάδος.

Ποία τα σημάδια ότι οι τρεις ξένοι είναι ο Θεός; Ο Αβραάμ τρέχει και τους προσκυνά ως το έδαφος. Προσκύνησις και μάλιστα εδαφία, οι Εβραίοι επεφύλασσαν μόνον εις τον Θεόν. Ας θυμηθούμε τους τρεις παίδας εν καμίνω, οι οποίοι εμαρτύρησαν διότι δεν προσεκύνησαν τον Ναβουχοδονόσωρα και την εικόνα του. Συνεπώς, η εδαφία προσκύνησις μαρτυρεί ότι το πρόσωπον που

προσκυνείται είναι ο Θεός. Ο Αβραάμ αποκαλεί τον έναν από τους τρεις ως «Κύριο». Εις την Π. Διαθήκην, «Κύριος» είναι μόνον ο Γιαχβέ, ο Θεός. Συνεπώς, ο Αβραάμ έχει θεοφάνειαν και αναγνωρίζει εις το πρόσωπον του ενός Αγγέλου του Θεόν.

Το δεύτερον ερώτημα, το οποίον προκύπτει από την διήγησιν είναι το ακόλουθον: οι τρεις αυτοί άνδρες είναι τα τρία πρόσωπα της Αγίας Τριάδος; Σαφώς και όχι. Ο Τριαδικός Θεός είναι μόνον ο ένας (ο μεσαίος άνδρας). Γιατί αυτόν απεκάλεσεν ως «Κύριον» ο Αβραάμ. Εις το κείμενον υπάρχουν τρεις άνδρες, ο Αβραάμ όμως απευθύνεται μόνον προς τον ένα και τον αποκαλεί ως «Κύριον». Ποιοί είναι αυτοί οι τρεις άνδρες; Όπως θα αποκαλυφθεί εις το κείμενον από την διήγησιν των Σοδόμων και των Γομόρων (το οποίον ακολουθεί μετά την διήγησιν περί της φιλοξενίας του Αβραάμ), οι δύο από τους τρεις είναι Άγγελοι. Ο τρίτος είναι ο άσαρκος Λόγος, το δεύτερον Πρόσωπον της Αγίας Τριάδος. Διότι, οι προφήται και οι θεούμενοι (εις την Π. Διαθήκην), καθώς και οι Απόστολοι εις την Καινήν Διαθήκην, βλέπουν μόνον τον Λόγον· άσαρκον εις την Παλαιάν και σαρκωμένον εις την Καινήν. Ο «μελέκ-Γιαχβέ» («Άγγελος Κυρίου»), ο «Μεγάλης Βουλής Άγγελος» εις την Π. Διαθήκην, είναι ο άσαρκος Λόγος.

Έτσι, ο θεόπτης Μωσής, μέσα εις την φλεγόμενην και μη καιομένην βάτον, συνομιλεί με τον «μελέκ-Γιαχβέ», τον άσαρκον Λόγον, τον Υιόν του Πατρός. Έτσι

και ο Αβραάμ βλέπει και προσκυνεί τον άσαρκον Λόγον, τον Υιόν του Πατρός. Όμως, όπως γνωρίζομεν αποκαλυπτικώς πλέον από την Καινήν Διαθήκην, μέσα εις τον Υιόν ευρίσκεται και ο Πατήρ και το Άγιον Πνεύμα. Όταν ο Φίλιππος λέγει εις τον Χριστόν: «Δείξε μας τον Πατέρα», ο Χριστός του απαντά: «Τόσον καιρό ευρίσκεσαι μαζί μου Φίλιππε και δεν βλέπεις τον Πατέρα; Ο εμέ εωρακώς, εώρακε και τον Πατέρα» (Ιω. ιδ΄: 8-9). «Εγώ εν τω Πατρί και ο Πατήρ εν εμοί εστι» (Ιω. ιδ΄: 10). Δηλαδή, λέγει ο Χριστός: «Αυτός που βλέπει εμένα, βλέπει και τον Πατέρα. Γιατί εγώ ευρίσκομαι μέσα εις τον Πατέρα και ο Πατέρας μέσα σε εμένα». Και ο απ. Παύλος γράφει προς τους Κολασσαείς: «Μέσα στον Χριστό κατοικεί όλο το πλήρωμα της θεότητος σωματικώς» (β΄: 9). Δηλαδή, μέσα εις τον Χριστόν κατοικεί ολόκληρη η Αγία Τριάς. Έτσι, οι θεούμενοι και οι προφήται της Π. Διαθήκης έβλεπαν τον Πατέρα και το Άγιον Πνεύμα μέσα εις τον άσαρκον Λόγον. Βλέποντας τον άσαρκον Λόγον, αντιλαμβάνονταν και την ύπαρξιν των άλλων δύο Προσώπων. Έτσι και ο Αβραάμ, αξιώθηκε να φιλοξενήση την Αγίαν Τριάδα εις το Πρόσωπον του άσαρκου Λόγου.

§5 Εις την εικόνα της Βαπτίσεως του Κυρίου παρουσιάζεται ολόκληρος η Αγία Τριάς, χωρίς ωστόσο το αντικείμενον της εικόνας να αναφέρεται εις Αυτήν.

Εις το άνω τμήμα της εικόνας υπάρχει ένα ημικύκλιον, το οποίον συμβολίζει το άνοιγμα των ουρανών. Από αυτό εξέρχονται ακτίνες και κατεβαίνει το Άγιον Πνεύμα εις την κεφαλήν του Χριστού «εν είδει περιστεράς». Οι ουρανοί είναι ο τόπος του Θεού-Πατέρα, ο οποίος εις ορισμένας εικόνας της Βαπτίσεως (όπως π.χ. εις την Βάπτισιν της Μονής του Δαφνίου και της Μονής του Οσίου Λουκά εις την Φωκίδα) σημαίνεται με ένα χέρι που ευλογεί. Η φανέρωσις της Αγίας Τριάδος είναι το σημαντικότερο σε σημασία στοιχείο εις την εικόνα της Βαπτίσεως.

Η εικόνα της Βαπτίσεως αποτελεί μίαν ορθήν απεικόνισιν της Αγίας Τριάδος (αν και όχι την πλέον ενδεδειγμένην), διότι εις την εικόνα απεικονίζεται ο Ιησούς Χριστός, το Άγιον Πνεύμα με τη μορφήν περιστεράς και ο Πατέρας εις τον ουρανόν, είτε ευλογών διά της χειρός, είτε όχι. Άλλωστε, η μορφή του Πατρός δεν μαρτυρείται εις την Αγίαν Γραφήν, παρά μόνον η παράστασις του Θεού Πατέρα ως «Παλαιού των ημερών», εις το προφητικόν βιβλίον του Δανιήλ (7,9).

§6 Ο δεύτερος τύπος της εικόνας είναι η παράσταση των τριών Προσώπων της Αγίας Τριάδος, δηλαδή του Πατρός ως γέροντος, του Υιού που εικονίζεται από τα δεξιά Του και του Αγίου Πνεύματος με την μορφήν περιστεράς. Ο τύπος αυτός της απεικόνισης της Αγίας Τριάδος αναφέρεται (όπως προαναφέρθηκε) εις τους εσχάτους βυζαντινούς και ιδιαιτέρως εις τους μεταβυζαντινούς χρόνους εξαιτίας δυτικής επιδράσεως.

Εις την βυζαντινήν αγιογραφίαν ο Πατήρ δεν εικονίζεται, αλλ' αντιπροσωπεύεται κατά κανόνα από τον Υιόν για δύο λόγους: πρώτον, διότι ο Πατήρ δεν σαρκώθηκε, όπως ο Υιός με την Ενανθρώπησίν Του και συνεπώς ουδείς έχει δει τον Θεόν Πατέρα. Δεύτερον, διότι έκαστον Πρόσωπον της Αγίας Τριάδος είναι ολόκληρος ο Θεός. Εξαίρεσιν από τον κανόνα αυτόν αποτελεί (όπως προανεφέρθη) η παράσταση του Θεού Πατρός ως «Παλαιού των Ημερών (Δανιήλ, ζ': 9).

§7 Εις τον ναόν της Παναγίας Κουμπελίδικης εις την Καστοριά (περίπου 1260-1280) υπάρχει μία πολύ ενδιαφέρουσα και σπάνια απεικόνισις της Αγίας Τριάδος. Η απεικόνισις αυτή καταλαμβάνει τον θόλον του εσωνάρθηκος του ναού και ο εικονογραφικός της τύπος είναι αυτός «της Πατρότητος». Ο Θεός Πατέρας, ολόσωμος, με την μορφήν του «Παλαιού των Ημερών», κάθεται επί ενός ουρανίου τόξου κρατώντας εις την αγκαλιάν του ένα γενειοφόρον Χριστόν εις ώριμον ηλικίαν. Το Άγιον Πνεύμα με την μορφήν περιστεράς έχει τοποθετηθεί εις τα χέρια του Χριστού μέσα σε ένα «μετάλλιο» φωτός. Ο Θεός Πατέρας φέρει φωτοστέφανον σε σχήμα σταυρού.

Αυτό το είδος της απεικονίσεως, όπου τα τρία Πρόσωπα της Αγίας Τριάδος αναπαριστώνται σε κάθετον άξονα, είναι σπάνιον εις την Δυτικήν και Ανατολικήν χριστιανικήν τέχνην πριν από τον 13ο αιώνα.

ξ8 Σύμφωνα με την ερμηνείαν του «Πηδαλίου» (σσ. 320-321), «και ο άναρχος

Πατήρ πρέπει να ζωγραφίζεται καθώς εφάνη εις τον προφήτην Δανιήλ ως παλαιός ημερών» και «το Άγιον Πνεύμα πρέπει να ζωγραφίζεται εν είδει περιστεράς».

Συμπερασματικώς

1. Εις την ορθόδοξον αγιογραφίαν η εικόνα της Αγίας Τριάδος είναι η φιλοξενία του Αβραάμ. Η αγιογραφία δεν είναι ζωγραφική, αλλά είναι θεολογία. Ο αγιογράφος θεολογεί μέσα από την εικόνα.

Η απεικόνισις της Αγίας Τριάδος διά του γέροντος Πατρός, του νεώτερου Υιού και του Αγίου Πνεύματος ωσει περιστεράς είναι εικόνα ξένη προς την διδασκαλίαν των Πατέρων, μεταφερθείσα εις τον ορθόδοξον χώρον από την Δύσιν, μετά την άλωσιν της Κωνσταντι-νουπόλεως και εμπερικλείει σοβαρές ανακολουθίες θεολογίας και πίστεως.

Πρώτον λάθος, ότι τα πρόσωπα δεν είναι όμοια, εφόσον οι δύο είναι άνθρωποι και το τρίτον είναι πτηνόν. Επομένως, δεν υπάρχει ομοουσιότητα εις την Αγίαν Τριάδα. Άλλο λάθος είναι ότι ο Πατήρ εικονίζεται με άσπρα μαλλιά και ο Υιός με μαύρα. Συνεπώς, ο ένας είναι γεροντότερος και ο άλλος νεώτερος. Τούτο σημαίνει ότι τοποθετούμε κτιστόν χρόνον εις την άκτιστον Αγίαν Τριάδα (όπως έπραξεν ο Άρειος και διακηρύσσουν οι νεο-Αρειανοί Μάρτυρες του Ιεχωβά). Άλλο λάθος είναι ότι εικονίζονται ο Πατέρας και το Πνεύμα με σάρκα. Εμείς γνωρίζομεν, όμως, από την διδασκαλίαν της Καινής Διαθήκης, ότι μόνον ο Υιός σαρκώθηκε. Εάν εσαρκούντο και τα άλλα δύο Πρόσωπα, τότε θα είχομεν πρόβλημα εις τα υποστατικά ιδιώματα, δηλαδή εις τα προσωπικά γνωρίσματα των τριών Προσώπων της Αγίας Τριάδος. Ο Πατήρ γεννά τον Υιόν και εκπορεύει το Άγιον Πνεύμα. Εάν σαρκώνονται, δηλαδή γεννώνται και τα άλλα δύο Πρόσωπα, τότε έχομεν σύγχυσιν Προσώπων μέσα εις την Αγίαν Τριάδα, με πολυθειστικές προεκτάσεις.

Αλλά, επίσης, η απεικόνισις αυτή αποτελεί συγκεκριμένην ειδωλολατρίαν, καθώς μέσα από ορθολογιστικές διαδικασίες περιθέτει σωματικά σχήματα εις την θεότητα. Η αποτύπωσις των ενδοτριαδικών σχέσεων ευνοεί την παπικήν αντίληψιν περί του τρόπου υπάρξεως του Αγίου Πνεύματος, δηλαδή εκπορευομένου από τον Πατέρα και τον Υιόν (η γνωστή πλάνη του filioque).

2. Η Ζ΄ Οικουμενική Σύνοδος ασχολήθηκε, ως γνωστόν, αποκλειστικώς με το θέμα των εικόνων. Το θέμα της απεικονίσεως του Θεού Πατέρα ως «Παλαιού των Ημερών» υπήρξε αντικείμενον εξετάσεως κατά την διάρκειαν της Ζ΄ Οικουμενικής Συνόδου. Εκεί οι Πατέρες της Συνόδου ερωτούν: «Διά τι τον πατέρα του Κυρίου Ιησού Χριστού ουχ ιστορούμεν και ζωγραφούμεν;»· διά να δώσουν αμέσως την

απάντησιν: «Επειδή ουκ οίδαμεν τις εστιν (...) και ει εθεασάμεθα και εγνωρίσαμεν καθώς τον Υιόν Αυτού, κακείνον αν είχομεν ιστορήσαι και ζωγραφήσαι».

Επίσης, διά την απεικόνισιν του Αγίου Πνεύματος, η ίδια η Σύνοδος αναφέρει: «... καίτοι των ευαγγελικών ουδαμώς παραδεδοκότων γραμμάτων, ότι γέγονε περιστέρα το Άγιον Πνεύμα, αλλ' ότι εν είδει περιστεράς ώφθη ποτέ».

Πρέπει να σημειωθούν εδώ δύο στάσεις συμπληρωματικές των ανωτέρω κειμένων της Ζ' Οικ. Συνόδου, δύο αγίων της Εκκλησίας μας, του αγίου Μακαρίου Καλογερά εκ Πάτμου και του αγίου Νικοδήμου του αγιορείτου. Ο πρώτος, επικρίνοντας τους Ρωμαιοκαθολικούς ερωτά: «Είναι χριστιανοί αυτοί, που αντίθετα προς την Ζ' Οικουμενικήν Σύνοδον αναπαριστάνουν τον άορατον Πατέρα;». Από την πλευράν του, ο άγιος Νικόδημος παρατηρεί: «Συμπεραίνεται ότι ο άναρχος Πατήρ πρέπει να ζωγραφίζεται καθώς εφάνη εις τον προφήτην Δανιήλ ως παλαιός των ημερών. Ει δε και Πάπας Γρηγόριος εν τη προς τον Ίσαυρον Λέοντα επιστολήν λέγει, ότι δεν ιστορούμεν τον Πατέρα του Κυρίου ημών Ιησού Χριστού, αλλά τούτο λέγει απλώς, αλλ' ότι δεν εζωγραφούμεν αυτόν κατά την θείαν φύσιν» (Πηδάλιον, σελ. 320).

Αλλά το θέμα της απεικονίσεως της Αγίας Τριάδος έχει λήξει τελεσιδικώς εις την Μεγάλην Σύνοδον της Μόσχας το 1666, της οποίας το κεφάλαιον 43 είναι αφιερωμένον εις το θέμα της απεικονίσεως του Θεού Πατέρα. Αυτό το κεφάλαιον έχει τον τίτλον: «Περί των εικονογράφων και του Σαβαώθ».

Εις τας αποφάσεις της Συνόδου περί του συγκεκριμένου θέματος αναφέρονται τα εξής:

«Εντελλόμεθα να μην ζωγραφίζεται στο εξής η εικόνα του Κυρίου Σαβαώθ σύμφωνα με μη λογοκριμένες οράσεις και ανάρμοστες, διότι ουδείς έχει δει τον Κύριο Σαβαώθ (δηλαδή τον Θεό Πατέρα) με σάρκα. Μόνος ο Χριστός έχει εικονιστεί, όπως τον είδαν σαρκωμένο, δηλαδή αναπαριστανόμενο με το σώμα Του και όχι κατά την θεότητα Του... Είναι εντελώς παράλογο να εικονογραφούν τον Κύριο Σαβαώθ (δηλαδή τον Πατέρα), με άσπρα γένια, με τον μονογενή Υιό στο στήθος Του και ένα περιστέρι ανάμεσά Του, διότι ουδείς είδε τον Πατέρα μέσα εις την Θεότητα Του. Ο Πατέρας, πράγματι, δεν έχει σάρκα και ο Υιός δεν εγεννήθη κατά σάρκα από τον Πατέρα προ των αιώνων. Κι' αν ο προφήτης Δαβίδ λέει: «εκ γαστρός προ εωσφόρου εγέννησά σε» (Ψαλμ. ΡΘ΄ 3), αυτή η γέννηση, σίγουρα, δεν είναι σωματική· αυτή ήταν ανέκφραστη και απερινόητη. Διότι, ο ίδιος ο Χριστός λέγει εις το Ευαγγέλιο: «ουδείς γινώσκει τον Πατέρα ει μη ο Υιός». Και ο προφήτης Ησαίας ζητά εις το 40ο κεφάλαιο: «τίνοι ωμοιώσατε κύριον και τίνοι ομοιώματι ωμοιώσατε αυτόν; μη εικόνα εποίησεν τέκτων ή χρυσοχόος χωνεύσας χρυσίον περιεχρύσωσεν αυτόν ομοίωμα κατασκεύασεν αυτόν; (18-19)». Το ίδιο και ο άγιος απόστολος Παύλος λέγει εις το κεφάλαιο 17 των Πράξεων: «γένος ούν υπάρχοντες του Θεού ουκ οφείλομεν νομίζειν χρυσώ ή αργύρω ή λίθω χαράγματι τέχνης και ενθυμήσεως ανθρώπου το θείον είναι όμοιον».

3. Ο άγιος Ιωάννης ο Δαμασκηνός λέγει επίσης (Περί ουρανού, κεφ. 20): «Μόνον δε το Θείον απερίγραπτόν εστι πάντα πληρούν και πάντα περιέχον και πάντα περιορίζον ως υπέρ πάντα ον και πάντα δημιουργήσαν». Εξ άλλου, εις την θείαν Λειτουργίαν του αγίου Ιωάννου του Χρυσόστομου χαρακτηριστική είναι η ευχή, στην οποία υποδηλώνεται το αδύνατον της αναπαραστάσεως του Κυρίου Σαβαώθ: «Συ γαρ ει Θεός ανέκφραστος, απερινόητος, άορατος, ακατάληπτος.....».

Και το Άγιον Πνεύμα δεν είναι από τη φύση Του ένα περιστέρι, αλλά Θεός. Ουδείς, λοιπόν, είδε τον Θεόν, καθώς μαρτυρεί ο άγιος ευαγγελιστής και θεολόγος Ιωάννης. Ωστόσο, εις την αγίαν Βάπτισιν του Χριστού εις τον Ιορδάνην ποταμόν, το Άγιον Πνεύμα εφάνη με την μορφήν περιστεράς και γι' αυτό ακριβώς μπορούμε να το αναπαριστάνουμε με την μορφήν αυτήν εις την απεικόνισιν της Βαπτίσεως.

Συνεπώς, η μόνη ορθή απεικόνισις της Αγίας Τριάδος είναι η απεικόνισις της Φιλοξενίας του Αβραάμ.

Κατόπιν των ανωτέρω, αποφαινόμεθα ότι μπορεί να λιτανευθή η εικών της φιλοξενίας του Αβραάμ, εφόσον το θρησκευτικόν συναίσθημα του λαού μας έχει

συνδέσει την λιτάνευσιν

με τους πανηγυρίζοντας ιερούς Ναούς, τους αφιερωμένους εις τιμήν της Αγίας Τριάδος.

1. Ενδεικτικώς αναφέρομεν τα ακόλουθα:

«ουκ είδετε ομοίωμα εν τη ημέρα, η ελάλησε Κύριος προς υμάς εκ μέσου του πυρός» (Δευτ. δ΄: 15-17). «Γένος ούν υπάρχοντες του Θεού, ουκ οφείλομεν νομίζειν χρυσώ ή αργύρω ή λίθω, χαράγματι τέχνης και ενθυμήσεως ανθρώπου, το θείον είναι όμοιον» (Πράξεις ιζ΄: 29.) «Τίνι ωμοιώσατε Κύριον και τίνι ομοιώματι ωμοιώσατε αυτόν;» (Ησαία μ΄: 18). «Ουχ ότι τον Πατέρα τις εώρακεν» (Ιω. στ΄: 46). «Τις εώρακεν αυτόν και εκδιηγήσεται;» (Σοφία Σειράχ μγ΄: 31). «Ον είδεν ουδείς ανθρώπων, ουδέ ιδείν δύναται». (Α΄ Τιμ., στ΄: 16). «Θεόν ουδείς εώρακε πόποτε» (Ιω. α΄: 18).

Πηγή: www.im-manis.gr